

УДК 327.51:327.81

Стурмак Д. К.

БОЛГАРІЯ-УКРАЇНА: ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОСИН В УМОВАХ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

У статті аналізується сперечливе суспільно-громадське ставлення до війни в Україні, російської агресії та необхідності надання військово-гуманітарної допомоги в Республіці Болгарія. Передбачається, що основний ідеологічний конфлікт між офіційною позицією держави та реакцією болгарського суспільства загострився у 2022–2023 рр. на тлі повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України і запровадження болгарським урядом низки політико-економічних ініціатив для допомоги українським мігрантам й біженцям. Стаття присвячена порівняльному аналізу офіційних урядових висловлювань та оцінок суспільних настроїв. Автором залучені коментарі вищого політичного керівництва країни, інформативні джерела щодо активності громадських сил, а також дані ЗМІ, що ілюструють еволюцію обізнаності болгар щодо України.

Ключові слова: Республіка Болгарія, російсько-українська війна, гуманітарна і військова допомога, ідеологічний конфлікт в суспільстві.

Постановка проблеми. Народи України і Болгарії пов'язані між собою не тільки спільністю походження, слов'янською мовою і менталітетом, але й спільним історичним минулим, багаторічними відносинами у сфері культури, господарства та релігії. Протягом всієї історії, долі цих народів разом стикалися з різноманітними битвами, поневоленням та визволенням своїх земель. Українці за часів

Запорізької Січі активно допомагали болгарам, які тікали з рідних територій через турецьке панування. Народ Болгарії активно приєднувався до козацьких полків і воював з нашими предками пліч-о-пліч. Безумовно, велику роль в укріпленні стосунків між Україною і Болгарією стало завоювання османами Балканського півострова. У цей час, коли Болгарія знаходилася під владою турків, обидва народи були тісно пов'язані між собою прагненням звільнити слов'янські території.

Основи теперішніх болгарсько-українських взаємин було встановлено в документі «Договор про дружбу і співробітництво між Україною та Республікою Болгарія», підписаному в 1992 році. Історично склалося так, що найбільша болгарська діаспора розселилася саме на українських землях. За даними перепису 2001 року, на території України, а особливо в Одеській області, проживає понад 204 тисячі людей з болгарським корінням [7].

На сучасному етапі Болгарія вважається однією з перших країн, які визнали незалежність та суверенність України. 13 грудня 1991 року уряд в Софії встановив повноцінні дипломатичні відносини з нашою державою, і на сьогоднішній момент, дуже активно підтримує розвиток та територіальну цілісність України [7].

Водночас, значна частина суспільства Болгарії не підтримує офіційну позицію керівництва своєї держави і має зовсім інші погляди на взаємини з Україною. Особливо яскраво цей конфлікт проявив себе під час російсько-української війни в 2022–2023 роки.

Мета статті. Метою цієї статті є виявлення особливостей у сучасних взаємовідносинах між Болгарією і Україною, аналіз гуманітарно-військових проектів націлених на допомогу Україні у війні та реакція суспільства на спроби «українізації» болгарської політичної думки.

Аналіз актуальних досліджень. Для дослідження, представленого в цій публікації, було використано спектр медійних джерел, переважно новин, коментарів болгарських високопосадовців та військово-політичної аналітики. У списку науково-дослідницьких робіт представлені праці українських та болгарських, а також зарубіжних журналістів та науковців. Особлива увага приділена роботам видатного болгарського медіаексперта та інтелектуала Христо Грозева, відомого своїми журналістськими розслідуваннями стосовно отруєння А. Навального та справи вагнерівців.

Виклад основного матеріалу

І. Позиція болгарського уряду. Доброзичливе ставлення держави Болгарія до України можна чітко відстежити у період повномасштабного вторгнення Росії. Згідно з офіційними даними, станом на 7 березня 2023 року, з початку російської агресії Болгарія надала українцям гуманітарну допомогу на суму 448 мільйонів левів (\$243 млн) у вигляді 2000 касок і 2000 куленепробивних жилетів, 350 медичних аптек, 5000 комплектів зимового одягу і 5000 пар зимового взуття [12]. Згідно з неофіційними джерелами в Україну також потрапила болгарська зброя через інші державні й недержавні канали без жодної офіційної угоди між країнами-сусідками [3].

До того ж на сьогоднішній день уряд Болгарії обірвав велику кількість зв'язків з Росією. З 8 квітня 2023 року країна закрила свої порти для входу суден, що мають російську сертифікацію [14]. Цей захід був здійснений п'ятим пакетом санкцій Європейського Союзу проти Російської Федерації. Також були прийняті локальні заходи щодо обмеження контактів з Москвою. Як приклад, пошта Болгарії тимчасово призупинила свою економічну співпрацю з країною-агресором [9]. Більш того, на невизначений час Болгарія відмовилась від видачі росіянам туристичних віз. Головним приводом до

такого рішення стало висилання з Росії болгарських дипломатів.

З 24 лютого 2022 року Болгарія надає широкомасштабну соціальну допомогу біженцям з України. Переселенцям надають житло на необмежений час та отримують одноразову грошову допомогу в розмірі 375 левів (7030 грн за курсом НБУ на 01.11.2022) на людину [4]. Також, спеціально для українців були прийняті пільги щодо оплати опалення та надання щомісячної соціальної допомоги. Болгарія висловлює дуже рішучу дипломатичну підтримку щодо України на міжнародній арені. Чинний Президент Болгарії Румен Радев неодноразово публічно заявляв про підтримку українського народу та його боротьби «в міру своїх можливостей», а також спонукав до припинення агресії з боку Росії [1]. Ухваленим було й рішення про визнання Голодомору 1932–1933 років в Україні геноцидом. Парламент Болгарії категорично засуджує цей злочин проти українського народу і вважає недоречним будь-яке применшення цінності такого рішення [6].

ІІ. Позиція населення Болгарії. Якщо позиція влади щодо стану речей в Україні є цілком зрозумілою, то широкі суспільні думки значно відрізняються. Дотепер в Болгарії має величезний вплив російська пропаганда і, згідно з оцінкою експертів, близько третьої частини громади підтримує проросійські погляди й наративи. Згідно з виборами, проведеними у країні 2 квітня 2023 року, близько десяти відсотків виборців проголосували за проросійську та ультраправу партію «Відродження». Як стало відомо, ця партія організовувала мітинги у центрі Софії проти постачання воєнної допомоги українцям [11]. Кандидат цієї ж партії Атанас Штефанов 8 березня 2023 року зняв прапор України з будівлі мерії в столиці й викинув його з балкону [13]. Прихильники партії «Відродження» неодноразово демонстрували свою позицію проти розвитку взаємовідносин з

Україною. У травні 2022 року проросійські активісти навіть вийшли на мітинг у Софії з вимогами відставки ліберально-соціалістичного уряду Болгарії. Демонстранти намагалися зірвати прапор України, який висить на будівлі мерії з початку повномасштабного вторгнення Росії, і через це влаштували сутички з поліцією [5].

До 24 лютого 2022 року в Болгарії також відбувалися суспільні збори з метою порушити питання щодо втручання у внутрішньоукраїнські справи. Так, 6 червня 2020 року біля Посольства України в Болгарії зібралося приблизно двадцять людей з метою відкриття консульства своєї країни в Болграді та відновлення дипломатичних справ в Донецьку. Проведений мітинг було названо черговим проявом російської інформаційної атаки проти цілісності України [10]. Були зафіксовані випадки вандалізму й нападів на українську культурну спадщину. Так, 8 травня 2023 року, невідомі обмалювали пам'ятник Тарасу Григоровичу Шевченку в центрі Софії. У свою чергу, українські дипломати звернулися до органів Болгарії з проханням провести розслідування цієї справи та обов'язково притягнути до відповідальності замовників і виконавців цього злочину [8].

За оцінками експертів, близько третини громадян держави дотримуються відкрито або помірно проросійських поглядів і вважають необхідним підтримувати хороші стосунки з Москвою. Навіть після повномасштабного вторгнення до тридцяти відсотків респондентів в Болгарії заявили, що вони все одно вважають Російську Федерацію дружньою слов'янською країною, «братським народом» та своїм стратегічним партнером. Досить значна частина населення (від 15 % до 20 %) досі симпатизує діяльності В. Путіна [2]. Але, все ж таки більшість представників цивільного громадського суспільства Болгарії має чіткі проєвропейські погляди, й ці люди готові підтримувати Україну у війні. Вони повністю визнають цінність санкцій,

введених проти російської агресії, та потребу в постачанні гуманітарно-військової допомоги.

Висновок. Загалом позиція Болгарії щодо війни Росії проти України є досить помірною й обережною, порівнюючи з реакцією інших держав Східної Європи, – кажуть співрозмовники «Голосу Америки», і це пояснюється як нестійкістю урядової коаліції, так й суперечливою суспільною думкою [2]. Як наслідок, довгий час країна експортувала зброю в Україну таємно через територію Польщі, аби уникнути непорозуміння серед представників соціалістських партій, що декларують спільні інтереси з Росією. До того ж, значна частина народу Болгарії є також прихильною до подібних симпатій. Проте з часом офіційна влада все ж таки наважилася ввести відкритий експорт зброї й амуніції на підтримку України.

Саме через такі непослідовні або «половинчасті» дії, нерішучість уряду або нехтування деструктивним ідеологічним впливом опозиційних сил Болгарію часто називають «найбільш проросійською країною ЄС». На даний момент, через значну відмінність в офіційних і суспільних поглядах, Болгарії так і не вдається побороти перманентну урядову кризу і сформувати постійну правлячу коаліцію, яка б задовольнила інтереси усіх верств населення [14]. І ймовірно цей конфлікт навряд чи буде вирішено найближчим часом. Тому Республіка Болгарія й надалі залишатиметься надійним дипломатичним і політичним партнером України з певною похибкою на консервативні й проросійські політичні настрої, притаманні частині її населення.

Список літератури

1. Болгарія готова застосувати ядерні санкції проти РФ і хоче припинення війни – президент. *Українська правда*. 09 лютого, 2023.
URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/02/9/7388621/>
(дата звернення: 03.04.2023)

2. Ворожко Т. Обережно, але непохитно. Якою насправді є підтримка Болгарії України? *Voice of America (VOA)*. 2022.
URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/bol-garia-pidtrymka-ukrtainy/6721349.html>
(дата звернення: 03.04.2023)
3. Драпак М., Панченко Ю. Як Болгарія «таємно» допомагає ЗСУ, долаючи вплив проросійських сил. *Європейська правда*. 2023.
URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/02/2/7155375/>
(дата звернення: 03.04.2023)
4. Ківва І. Болгарія продовжила програму безкоштовного житла для біженців з України, *Заборона*. 2022.
URL: <https://cutt.ly/46Y28eI>
(дата звернення: 03.04.2023)
5. Ламбрехт Л. В Болгарии сторонники РФ вступили в стычку с полицией. *Deutsche Welle (DW)*. 2022
URL: <https://www.dw.com/ru/v-bolgarii-prorossijskie-demonstranty-vstupili-v-stychku-s-policiej/a-61765641>
(дата звернення: 03.04.2023)
6. Парламент Болгарії визнав Голодомор геноцидом українського народу. *Європейська правда*. 2023.
URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/02/1/7387483/>
(дата звернення: 03.04.2023)
7. Політичні відносини між Україною та Болгарією. *Посольство України в Республіці Болгарія*. 2022.
URL: <https://bulgaria.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/98-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-bolgarijeju>
(дата звернення: 03.04.2023)
8. Посольство України в Республіці Болгарія гостро засуджує акт вандалізму щодо пам'ятника Тарасу Шевченку в центрі Софії. *Посольство України в Республіці Болгарія*. 2023.
URL: <https://bulgaria.mfa.gov.ua/news/posolstvo-ukrayini-v-respublici-bolgariya-gostro-zasudzhuye-akt-vandalizmu-shchodo-pamyatnika-tarasu-shevchenku-v-centri-sofiyi>
(дата звернення: 03.04.2023)
9. Пошта Болгарії призупинила відправку посилок до РФ та Білорусі. *Укрінформ*. 2023.
URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3685274-posta-bolgarii-prizupinila-vidpravku-posilok-do-rf-ta-bilorusi.html>
(дата звернення: 03.04.2023)
10. Проросійські сили у Болгарії влаштували збіговисько біля посольства України. *Останній Бастіон*. 2020.
URL: https://bastion.tv/prorosijski-sili-u-bolgariyi-vlashtuvali-zbigovisko-bilya-posolstva-ukrayini_n36020
(дата звернення: 03.04.2023)
11. Смишляев С. Выборы в Болгарии: проросийская партия znovu посилює вплив. *Deutsche Welle (DW)*. 2023.
URL: <https://www.dw.com/uk/vibori-v-bolgarii-prorosijska-partia-znov-pokrasue-rezultati/a-65218616>
(дата звернення: 03.04.2023)
12. У Болгарії визнали конституційною військову допомогу Україну. *Українська правда*. 2023.
URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/03> (дата звернення: 03.04.2023)
13. У Софії політик викинув із мерії прапор України під вигуки «ура!». *Українська правда*. 2023.
URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/03/9/7392699/>
(дата звернення: 03.04.2023)
14. Grozev H. There is Continuing Risk of Russian Sabotages in Bulgaria. *Radio Bulgaria (BNR)*. 2023.
URL: <https://bnr.bg/en/post/101765379/there-is-bulgaria-investigative-journalist-hristo-grozev-warns>
(дата звернення: 03.04.2023)
15. Russian Maritime Register of Shipping Certified Vessels Banned in Bulgarian Ports. *Ports Europe*. 2023.
URL: <https://www.portseurope.com/russian-vessels-banned-in-bulgarian-ports/>
(дата звернення: 03.04.2023)

Sturmak D. K. – 11-year student of Odesa Lyceum No.1 named after A. P. Bystrina

BULGARIA-UKRAINE: PECULIARITIES OF RELATIONS IN THE CONTEXT OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

This article analyses controversial public attitudes toward the war in Ukraine, Russian aggression and the need for military and humanitarian aid within the Republic of Bulgaria. It is assumed that the main ideological conflict between the official state position and society escalated in 2022-2023 following the Russian Federation's full-scale invasion of Ukraine and the deployment of political and economic initiatives by the Bulgarian government to rescue Ukrainian migrants and refugees. The article is devoted to a comparative analysis of official government and public opinions, using comments given by the country's top-ranked political leadership, provocative statements and actions made by marginal civil forces, as well as news articles illustrating the evolution of Bulgarian awareness of Ukraine.

Key words: the Republic of Bulgaria, the Russian-Ukrainian war, humanitarian and military assistance, ideological conflict in the society.

*Рекомендовано до друку –
д. політ. н., проф. Брусиловською О. І.*

Стаття надійшла в редакцію 15.05.2023